

BİLİŞİM SİSTEMLERİ VE BİLİŞİM TEKNOLOJİSİNİN KÜRESELLEŞME OLGUSU VE GİRİŞİMCİLİK ÜZERİNE YANSIMALARI

D. Arzu AKOLAŞ*

ÖZET

Son yıllarda dünya; yerel ve ulusal ekonomilerde, teknolojik ve sosyal eğilimlerde, bölgesel ve ulusal sınırları hızla aşan bir çağa küreselleşme dönemine girmiştir. Bilişim sistem ve teknolojilerindeki bu hızlı gelişim nedeniyle küreselleşme çok hızlı bir şekilde vuku bulmuştur.

Bilişim sistem ve teknolojilerindeki gelişmelerin sonucu olarak: Bilginin kaydedilmesi, depolanması, analiz edilmesi ve iletilmesi ; doğruluk, aciliyet (hız), coğrafik bağımsızlık, karmaşıklık ve bilginin hacminin artması gibi pek çok etkiye yol açmıştır.

Böylece bu makale ile bilişim sistem ve teknolojileri ve onun girişimcilik ve diğer alanlardaki etkileri hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bilişim Sistemleri, Bilişim Teknolojileri, Girişimcilik.

ABSTRACT

Past decades, the world has been entered an era globalization, where local and national economies, technological and social trends are quickly transcending regional and national boundaries. Globalization was occurred very quickly because of the rapid improvement of information systems and technologies.

As a result of, the developments of information systems and technologies has been caused many effects such as increased the ability to record, store, analyze and transmit information in ways that flexibility, accuracy, immediacy, geographical independence and complexity and volume.

Thus with this article has been tried to give some knowledge about information systems and technologies and its impacts on entrepreneurship and the other areas.

Keywords: Information Systems, Information Technology, Entrepreneurship.

Giriş

Bilişim denince, kullanıcıları için faydalı ve anlamlı hale getirilmiş veri anlaşılmalıdır. Karar verme durumunda bulunan herkes için, güvenilir ve güncel bilgi, büyük önem taşır. Bu bağlamda teorik bazlı yapılan bu çalışma ile bilişim sistemleri ve teknolojisinin, küreselleşme olgusu ve girişimcilik üzerine yansımaları tespit edilmeye çalışılmıştır. Makale çalışması, bilişim sistemleri ve teknolojisinin kavramsal olarak ele alınması ve bu kavramların küreselleşme ve girişimcilik olguları üzerine etkileri şeklinde iki bölüme ayrılarak incelenmiştir. Bu aşamada konunun daha iyi anlaşılması için, bilişim sistemleri kavramından önce, kısaca veri (data), bilgi (information) ve üst bilgi (knowledge) kavramları üzerinde durulması yararlı olacaktır.

Veri, bilgi üretiminde kullanılan ve anlam çıkarmaya elverişli işlenmemiş olgulardan oluşur. Bu olgular sayısal, alfabetik veya semboller şeklinde

* Dr. Arş. Gör., Niğde Üniversitesi Aksaray İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

D. Arzu AKOLAŞ

olabileceği gibi grafik türünde de olabilir⁽¹⁾. Gerçek olayların sonuçlarıyla ilgili verilerin bir takım dönüştürme sürecinden geçirilip, kullanıcı için anlamlı hale getirilmesi durumunda **bilgi** oluşur. Buna benzer bir ifadeyle bilgi, “verilerin karar alma sürecine destek sunacak şekilde anlamlı bir hale getirilmek üzere, analiz edilerek işlenmesiyle ulaşılan sonuçlar”⁽²⁾ olarak tanımlanabileceği gibi, bir başka şekilde “üzerinde kesin bir yargıya varılmış her türlü ses, görüntü ve yazılara bilgi denir ve kaynağını veriler oluşturur”⁽³⁾ tanımı yapılabilir. **Üst bilgi** ise, spesifik konulara ilişkin olgu ve kuralların ortaya çıkarılması ile ya da belirli bir amaca yönelik olarak bilgilerin çeşitli analiz, tasnif ve gruplama işlemlerinden geçirilerek, ileri zaman dilimleri için kullanıma hazır hale getirilmesi ile oluşan ve yorumlama (interpretation) ile elde edilen bilgi türüdür⁽⁴⁾. Genellikle üst bilgiler kütüphanelerde, araştırma merkezlerinde, ulusal veya uluslararası dokümantasyon merkezlerinde bulunur. Örneğin Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından açıklanan yıllık enflasyon tahmini (%45 gibi) bir bilgidir, buna karşılık çeşitli analizler sonucu elde edilen gerçekleşmiş aylık enflasyon rakamları ise (Örneğin %3.2), üst bilgiyi oluşturmaktadır.

1.1. Bilişim Sistemleri Kavramı ,Tanımı ve Önemi

Bu bağlamda **bilişim sistemi**; yöneticinin karar vermesi için gerekli bilgiyi değişik kaynaklardan toplayan, işleyen, saklayan ve veriyi raporlayan formal bir bilgi sistemi olarak tanımlanır⁽⁵⁾. Formal bilgi sistemleri, bilgisayar destekli olabileceği gibi kağıt-kalem kullanılarak oluşturulan manual (elle yapılan) teknoloji şeklinde de olabilir. Bilişim sistemlerinin çıktısı olan bilgi üretimi için, genellikle –bilgisayar kullanımı söz konusu ise bu girdilere software (yazılım) de eklenebilir- donanım ve personelden oluşan iki önemli girdi unsuruna ihtiyaç vardır. Sistemle ilgili değerlendirmeler bu iki ana parça ve onlar üzerinde meydana gelen değişimin incelenmesi yoluyla yapılır⁽⁶⁾. Bu arada bilişim sisteminin temel dayanağını oluşturan bilgilerin, belirli bir takım özelliklere sahip olma gerekliliği hiçbir zaman gözardı edilmemelidir. Bilginin değerini belirleyen temel nitelikler; doğruluk, noksansızlık, zamanlılık, uygunluk, yerindelik ve ucuzluktur⁽⁷⁾. Sıralanan niteliklerden biri bile eksik olsa, karar verici karar almada zorluk yaşayacaktır. Tüm bu ifadelerden anlaşılabilceği gibi, ancak bu özelliklerin hepsine sahip olan bilgiler, kullanıcı için anlamlı ve değerli olacaktır.

Bilişim sistemleri ile; bilginin toplanması, saklanması, işlenmesi, erişilmesi ve dağıtılmasına hizmet eden teknolojiler (bilgisayar, veri depolama araçları, ağ ve

¹⁾ Mevlüt Karakaya, **Muhasebe Bilgi Sistemi ve Bilgi Teknolojisi**, Ankara, 1994, s. 14.

²⁾ Türksel Kaya- Benseghir, **Bilgi Teknolojileri ve Örgütsel Değişim**, TODAİ, Yayın No: 274,1.Baskı, Ankara,1996,s.14.

³⁾ Uğur Yozgat, **Yönetim Bilişim Sistemleri**, Beta Yayınevi, İstanbul , 1998, s. 45.

⁴⁾ Adem Ögüt , **Bilgi Çağında Yönetim** , Nobel Yayınları, Yayın No: 321, 1. Baskı, Ankara , 2001, s.12.

⁵⁾ Mahmut Tekin ve diğerleri, **Değişen Dünyada Teknoloji Yönetimi**,Damla Ofset, Konya,2000,s.83.

⁶⁾ Vijay Gurbaxani ve diğerleri, “The Production On Information Services:A Firm Level Analysis”, **Information Systems Research** ,Volume:11, Issue:2, June 2000, pp159-176, p.159

⁷⁾ T. Kaya- Benseghir, a.g.e., s.15.

iletişim araçları, yazılım ve geliştirme araçları) uygulama ve hizmetlerin (bilgi-işlem, uygulama yazılımı geliştirme, bilgi bankaları ve bilgi erişim hizmetleri vb.) bütünü ve sistem üzerindeki bilgilerin tümü kastedilmektedir⁽⁸⁾. Bu nedenle bilişim sistemleri, içinde yer aldığı organizasyon ve bulunduğu çevredeki, konular, yerler ve insanlar hakkında önemli bilgilere sahiptir. Bilindiği gibi bilgi, kişisel ve örgütsel kararların temelini oluşturur. Çünkü kişisel ve örgütsel hedeflere ulaşmak için, organizasyonun her aşamasında bilgiye ihtiyaç duyulsa da her bilgi kullanıcısının bilgi ihtiyacı birbirinden farklılık gösterir. Örneğin bir organizasyonda alt düzeyde yer alan yöneticilerin bilgi gereksinimi, günlük, rutin işlerin devamı ile ilgili kararlar için olurken; orta ve üst seviyede yer alan yöneticiler için bilgi ihtiyacı, uzun vadeli kararlar ve politikalar oluşturulmasında kendini göstermektedir. Bilgi sistemiyle yayılma politikası güden veya herhangi bir şekilde bu tür politikayla tanışan bir işletme: Geniş kaynaklarını dağıtmaya, Bilgi sisteminin bir sonucu olarak değişecek firma faaliyetlerinin tanımlanmasına, Organizasyon hizmetlerinin geliştirilmesi veya Kârlarının artırılmasına ihtiyaç duyacaktır⁽⁹⁾.

Bu bağlamda geliştirilen bilişim sistemleri ve teknolojisinin, toplumsal ve kurumsal örgütleri son derece etkin hale getirdiği; buna karşın bu örgütlerdeki hiyerarşiyi de yok ettiği söylenmektedir. Bunun nedeni: Kullanılan bu sistem ve teknolojilerin; Bir zamanlar hiyerarşiler üzerinden akan -benden amirime, ondan daha üst amirlere, ardından aşağı doğru benim amirine ve sonunda sana ulaşan-enformasyonun (bilginin) doğrudan kişilere ulaşmasını sağlarken; Kablolanmış bir dünyada, planlama, bütçelendirme, ve denetleme gibi temel yönetim işlerinin; posta, tele-konferans, veya grup yazılımları gibi araçlarla aradaki mesafe farkını kaldırması ve ağlarla silinen şirket sınırlarına aldırış etmeden birlikte çalışma imkan vermesi gibi nedenlerle daha farklı yapılmasını gerektirmektedir⁽¹⁰⁾. Aşağıda yer alan Tablo 1-1'de yıllar itibarıyla bilişim sistemlerinin örgüt içerisindeki gelişimi ve üstlendiği roller anlatılmaktadır.

⁽⁸⁾ Halime İnceler- Sarıhan, **Rekabette Başarının Yolu-Teknoloji Yönetimi**, Desnet Yayınları, Yayın No: 002, 1. Baskı, İstanbul, 1998, s. 167.

⁽⁹⁾ Graham Curtis, **Business Information Systems**, Addison-Wesley Publishing Company, Second Edition, 1994, s. 45.

⁽¹⁰⁾ Thomas A. Stewart, **Entellektüel Sermaye; Kuruluşların Yeni Zenginliği**, Çeviren: Nurettin Elhüseyni, Kontent Kitap, BZD Yayıncılık, İstanbul, 1997, s. 252.

Tablo 1.1. Bilişim Sistemlerinin Tarih İçerisinde Değişen Rolü

<p style="text-align: center;">Veri İşleme: 1950'ler ve 1960'lar</p> <p>Elektronik Veri İşleme Sistemleri Ticari işlemlerin izlenmesi, kayıtların muhafaza edilmesi, geleneksel muhasebe uygulamaları</p> <p style="text-align: center;">Yönetimsel Raporlama: 1960'lar ve 1970'ler</p> <p>Yönetim Bilişim Sistemleri Karar almaı destekleyecek, önceden belirlenmiş bilgiler için hazırlanan yönetimsel raporlar.</p> <p style="text-align: center;">Karar Destek: 1970'ler ve 1980'ler</p> <p>Karar Destek Sistemleri Yönetimsel karar alma işlemin desteklenmesi için karşılıklı etkileşim sağlayan sistemler.</p> <p style="text-align: center;">Stratejik ve Nihai Kullanıcı Desteği: 1980'ler ve 1990'lar</p> <p>Nihai Kullanıcı Bilgisayar Sistemleri Nihai kullanıcıların verimliliğini artırmak için doğrudan bilgisayar desteği</p> <p>Üst Yönetim Bilişim sistemleri Üst yönetim için kritik bilgilerin sağlanması</p> <p>Uzman Sistemler Nihai kullanıcı için, bilgi temelli uzmanlık desteğinin sağlanması</p> <p>Stratejik Bilişim Sistemleri Rekabet avantajı sağlamak için stratejik ürün ve hizmetlerinin sunumu</p>

Kaynak: O'Brien (1993:37)

1.2. Bilişim Teknolojisi Kavramı, Tanımı ve Önemi

Teknolojinin giderek insanların günlük yaşamında etkinlik kazanması, teknolojik bilgilerin -yeni buluş ve yenilikler, Ar-Ge çabalarının sonuçlarını kapsayan bilgiler- birikiminin giderek artmasına, raporların, bilimsel yazıların patentlerin sayılarının hesaplanamayacak ölçülere ulaşmasına yol açmıştır⁽¹⁾. Bu durumda bilgide yaşanan önemli dönüşüm -bilginin anlamında ve kullanımında- gelecekte bilginin tamamıyla sayısal olacağını düşündürmektedir. Çünkü sayısal hale gelen bilgi, bir kez depolandığında, kişisel bilgisayar yoluyla erişim izni olan herkes tarafından anında çağrılabilir, karşılaştırılabilir ve yeniden biçimlendirilebilir⁽²⁾. Bu yüzden, toplumun her kesiminin verimli ve etkili bilgi kullanımını, iletişimini ve dağıtımını sağlayacak bilişim teknolojisine dayalı ortamları oluşturmaları zorunlu hale gelmiştir.

⁽¹⁾ Tefik Dalgıç, **Bilişim ve Teknoloji**, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayın No: 203 , Ankara, 1982, s.33-34.

⁽²⁾ Bill Gates, **Önümüzdeki Yol**, Çevirenler: Esra Davutoğlu ve Alper Erdal, Arkadaş Yayınları, 2.Baskı, Ankara, Şubat 1999,s.23.

Bu şekilde bilginin yaratıcı kullanımı, bilişim teknolojisine hem stratejik önem kazandırmış hem de yönetsel etkinliğin önemli bir dayanağı haline gelmiştir⁽¹³⁾. Çünkü yönetsel kararların bir çoğu hassas bilişim sistemleri ve bilişim teknolojisi desteği olmaksızın etkin olarak uygulanamamakta ve örgütü rekabetçi bir örgüte dönüştürememektedir⁽¹⁴⁾.

Bu bağlamda bilişim teknolojisi kavramı incelendiğinde, bu kavram ile; kuruluşlara bilgi sağlamak için kullanılan ve hızla gelişmekte olan araçların (bilgisayar, veri toplama araçları, ağ ve iletişim araçları), uygulamalar ve hizmetlerin tamamının kastedildiği görülmektedir⁽¹⁵⁾. Bilişim teknolojisi ile ilgili pek çok değişik tanım yapılabilir. Kimileri bilişim teknolojisini “bilginin bilgisayarlar vasıtasıyla elde edilip, işlenmesi, saklanması ve gerekli yerlere gönderilmesi”⁽¹⁶⁾ olarak tanımlarken, kimilerine göre de , “bilginin toplanması, işlenmesi, saklanması ve yayımında, mühendislik ve yönetim tekniklerinin kullanıldığı teknolojiler ve bunlarla ilişkili, sosyal, ekonomik ve kültürel yapılanmalar”⁽¹⁷⁾ bilişim teknolojisini oluşturmaktadır. En genel şekliyle, “bilişim teknolojisi, bilginin mevcut bilgisayar ve telekomünikasyon teknolojileri ile işlenmesi”⁽¹⁸⁾ olarak tanımlanmıştır.

Bilişim teknolojisi kullanımının her alanda önemli sonuçları bulunmaktadır. Bu sonuçlardan biri de; işletmelerde üretim sürecini, üretim ve iş proseslerini değiştirmesi, çalışanları yavaş ve katı kağıt proseslerinden kurtarmasıdır⁽¹⁹⁾. Başka bir deyişle, yaratıcı, yenilik getirici ve etkinlik sağlayıcı özellikler ile bilişim teknolojisi üretim ve iş süreçlerine egemen olma eğiliminde olup, bilgisayar destekli tasarım ve üretim teknolojileri, telekomünikasyon ağları, uzman üretim sistemleri, bilgiye dayalı dağıtım organizasyonları, organizasyonlar arası bilgi sistemleri multi-medya ve yönetici bilgi sistemlerini ön plana çıkartmaktadır⁽²⁰⁾. Bu bağlamda yeni teknolojik sistemleri kullanan örgütlerin ömürlerinde iyileşme görülerek uzadığı da söylenmektedir⁽²¹⁾.

Teknoloji kullanımının yol açtığı önemli sonuçlardan bir diğeri de; toplumsal yapıda kendini göstermektedir. Geliştirilen yeni teknolojiler toplumsal

(13)A. Zeynep Düren, **2000’li Yıllarda Yönetim**, Alfa Yayınevi, Yönetim Dizisi, No:013, 1.Baskı, İstanbul, 2000, s.60.

(14)Bahadır Akın, “İşletme Süreçlerinin Yeniden Tasarlanması ve...” <http://members.tripod.com/bahadirakin/bildiri.htm>,13.05.2001, s.8.

(15)Orhan Güvenen,**Küreselleşme Sürecinde Bilgi Teknolojileri ve Bilgi Sistemleri Stratejileri**, DPT,Ön Çalışma Raporu, İstanbul, 1998, s.2.

(16)R.Bennet, **Management**, The Manufacturing and Engineering Handbook Series, London 1994, p.263.

(17) Haldun Akpınar, “Enformasyon Teknolojisi ve İşletmecilik Öğretimine Etkileri”, <http://www.İstanbul.edu.tr/enfor/et.html>,13.05.2001,s.6.

(18)Mustafa Akdağ ve diğerleri, **Fen ve Teknoloji Sözlüğü**, T.Ö.V.Yayınları, Yayın No:14, İzmir, 1996, s.110.

(19)Bill Gates,**Dijital Sinir Sistemiyle Düşünce Hızında Çalışmak**, Çeviren: Ali Cevat Akkoyunlu, Doğan Kitapçılık, 4.Baskı, İstanbul, Nisan 1999, s.53.

(20)Tekin Akgeyik, **Stratejik Üretim Yönetimi**, Sistem Yayıncılık, Yayın No:181, 1.Baskı, İstanbul, Ekim 1998, s.27.

(21)Selçuk Burak Haşiloğlu, **Enformasyon Toplumunda, Elektronik Ticaret ve Stratejileri**, Türkmen Kitabevi, İstanbul,1999, s.23.

D. Arzu AKOLAŞ

yapıyı hızla sanayi toplumundan bilgi toplumuna dönüştürürken, bu yeni toplumunun oluşumuna yol açan en önemli teknolojik gelişmeler de şu şekilde sıralanmıştır; bilgisayar, mikro-elektronik, robot ve kontrol, iletişim teknolojisi, bio-teknoloji, malzeme teknolojisi ve enerji teknolojisidir. Aşağıda yer alan Tablo 1.2'de bu sistemlerin sağladığı yenilik ve değişimler, sırasına göre verilmiştir.

Tablo 1.2. Bilgi Toplumuna Geçiş Sağlayan Gelişmeler

Teknolojik Gelişme	Yenilik ve Değişmeler
Bilgisayarlar	<ul style="list-style-type: none">* Bilginin sınırsız, ucuz ve güvenli kullanımı* Ofis çalışmalarında ve eğitiminde kalitenin yükselmesi* Üretimde, tıpta ve ekonomik uygulamalarda yoğun bilgisayar kullanımı
Mikro-Elektronik	<ul style="list-style-type: none">* Tümlleşik devrelerin yapılması ile sistemlerin minyatüre edilmesi* Tıpta tanı ve yapay organların denetlenmesi* Bilgisayar ve iletişim sistemlerinde büyük ilerlemeler
Robot ve Kontrol Sistemleri	<ul style="list-style-type: none">* Ucuz, kaliteli ve hatasız iş gücü* Esnek üretim sistemleri* Tehlikeli ve riskli görevleri yerine getirebilme* Uzun ve kesintisiz çalışma süreleri
İletişim Teknolojisi	<ul style="list-style-type: none">* Uydularla haberleşmesinde küçük sistemlerin kullanımı* Kablosuz iletişimin yaygınlaşması
Malzeme Teknolojisi	<ul style="list-style-type: none">* Düşük maliyetli iletişim hizmetleri* İnternet-intranet-extranet: bütünlüşik haberleşme sistemleri* Yeni kompozit malzemelerin bulunuşu
Enerji Teknolojisi	<ul style="list-style-type: none">* Demir, çelik gibi temel malzemelere alternatifler* Yeniden kullanılabilir malzemelere geçiş* Nükleer enerjiye alternatif, füzyon ve ağır plütonyumun kullanımı* Güneş ve jeotermal enerjisinden yararlanmada yeni yöntemler* Hidrojen ve helyumdan yararlanılarak plazma yakıtların kullanılması* Kablosuz enerji iletim sistemleri

Kaynak: Haşiloğlu (1999:24)

1.3. Bilişim Sistemleri ve Teknolojisi

Günümüzde her alanda ve konuda büyük değişim yaşanmaktadır. Özellikle 1980'li yıllarda ekonomide yaşanan önemli değişim ve dalgalanmalar; (enflasyon, uluslararası rekabet, gelişmiş ülkelerde yaşanan verimlilik azalışı, tüketici

taleplerindeki değişim ve benzerleri) işletmeleri yeni arayışlara itmiştir. 1980'lere kadar bilgi, yöneticiler için önemli bir varlık olarak düşünülmemekte iken gelişen bilgi teknolojileri, dünyayı bir ağ sistemiyle donatıp, zaman ve sınır engellerini kaldırarak **bilginin** yöneticiler için vazgeçilmez bir unsur olmasına yol açmıştır. Ayrıca bilişim sistem ve teknolojilerine yapılan yatırım tutarının toplam yatırım harcamaları içindeki payının artması, yöneticilerin bilişim sistemlerine yönelik proje kontrol faktörleri, rekabet çevresine ait harici faktörler ve organizasyon için önem taşıyan dahili faktörler üzerinde önemle durmasına yol açmıştır (22).

Bu durumda hangi karar verici, bilgi veya bilişim sistemlerinin gözardı edilmesine izin verebilir?

1.3.1. Küreselleşme Olgusu ve Bilişim Teknolojisi

Küreselleşme ile birlikte dünya çapında büyük bir değişim rüzgarı esmektedir. Değişim rüzgarı aslında iki boyutta esmekte(23): Bir yandan teknoloji devriminin haberleşmede yarattığı olağanüstü hızlanma ve alan genişlemesi var; elektronikin sadece haberleşmede yarattığı devrimle kalmayıp, ekonominin her kesiminde yeni olanaklar ve üretim biçimleri; dünyayı yerleşen deyişimiyle "Küresel Köy"e döndürecek kadar küçültmesi, uzaya açılmada yeni boyutlar eklemesi; diğer yandan da serbest piyasa ekonomisi -serbest dış ticaret- serbest sermaye hareketleri . Yapılan bu açıklamalara rağmen, hâlâ küreselleşmenin ne olduğu konusunda anlam kargaşası yaşandığı gözlenmektedir. Bazı yönetim kuramcılar "Bir şirketin küresel olması için yalnızca uluslararası iş yapması değil; aynı zamanda kaynaklarını dünyanın en büyük rekabet avantajı sunacak herhangi bir yerine taşımaya izin verecek bir şirket kültürüne ve değerler sistemine sahip olması gerekir"(24) derken, küresel olmanın sadece ihracat yapmak, yabancı teknoloji kullanmak, lisans vermek, iş gücü veya malzeme almak değil bunun ötesinde mevcut organizasyonların becerilerini ve düşünce yapılarını da geliştirmeleri gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Tüm bunları becerebilen organizasyonlar yaşanan bilimsel ve teknolojik patlama ile, üretim organizasyonunu, dağıtımını dolayısıyla ekonomik alanları ve gelir kaynaklarını etkileyen yeni teknolojiler dönemine geçiş yapacaktır. Günümüzde bu yeni teknolojiler; bilgi teknolojisi, bio-teknoloji, materyal teknolojisi, nükleer teknoloji şeklinde sıralanırken, bunlar içerisinde kullanımı ve etkinliği en fazla olanın bilgi teknolojisi olduğu(25) söylenmektedir. Çünkü hızla ucuzlayarak yaygınlık kazanan bilgi teknolojileri küresel dönüşüm sürecini hızlandırarak, bazı

(22)James J. Jiang ve Gary Klein, "Information System Project-Selection Criteria Variations Within Strategic Classes", **IEEE Transactions on Engineering Management** , Volume:66, Number::2, May 1999, pp.171-176, p.171.

(23)Gülten Kazgan, **Küreselleşme ve Yeni Ekonomik Düzen**, Altın Kitaplar Yayın., 1.Baskı, İstanbul, 1997, s.9-10.

(24)Stephen H. Rhinesmith, **Yöneticinin Küreselleşme Rehberi**, Çeviren:Güliden Şen, Sabah Kitapları, Yayın No: 110, İstanbul, 2000, s.20-21.

(25) Aysen Tokol "Yeni Teknolojiler ve Değişen Endüstriyel İlişkiler", <http://www.isguc.org/tokol1.htm>, 01.10.2001, s. 1.

D. Arzu AKOLAŞ

maliyet bedellerinin önemli ölçüde azalmasına yol açmıştır. Örneğin; 1945 yılından beri, okyanus ötesi nakliye bedelleri yüzde 50, hava taşımacılığı maliyeti yüzde 80 ve transatlantik telefon bedelleri yüzde 99 oranında gerilemiştir⁽²⁶⁾.

Bilgi teknolojisi kullanımının artması hizmet sektörünün endüstriyel üretimdeki ağırlığını artırmış, bu da bilgisayar destekli tasarım ve bilgisayar destekli üretimi devreye sokup, üretimde sayısal kontrollü makineler ve robot kullanımını arttırmış ve sonucunda üretim süreci hizmet sektörüyle bütünleşmiştir⁽²⁷⁾.

Küreselleşme olgusuyla ortaya çıkan bir diğer köklü gelişme de endüstri toplumunun yerini bilgi toplumuna bırakmasıdır. Bu yeni toplumda, maddi sermaye ve maddi üretim toplumun temeli olma özelliğini kaybetmiş, yerini bilgi ve hizmet üretimi almıştır. Başka bir deyişle, endüstri toplumunda stratejik faktör rolü oynayan sermaye, yerini bilgiye terk etmekte ve üretim faktörleri arasında önemli yeri olan hammadde ve işgücü önemini kaybetmektedir⁽²⁸⁾. Yani, ekonomik gelişmenin kaynağı fiziki sermayeden, bilgiyi işleyen ve bilgi üretebilen işgücüne dönüşmüş, bilim ve teknoloji giderek daha fazla önem kazanmış ve üretim sürecinde araştırma-geliştirme faaliyetleri verimliliğin temel belirleyicisi haline gelmiş, iletişim ve ulaşım alanında yaşanan teknolojik gelişmeler; alıcı ve satıcılar arasındaki coğrafi uzaklıkları kaldırmış ve böylece tüketim alanının genişlemesine yol açmıştır⁽²⁹⁾. Başka bir deyişle günümüzde zenginlik oluşturmak için maddi sermayeye duyulan ihtiyaç (para, emek, araç-gereç, enerji, fabrika vs.) artık yerini, bilgi varlıklarına (bilgi, patent, telif hakkı, beyin gücü, deneyim vs.) duyulan ihtiyaca bırakmıştır

Küreselleşmeyle birlikte teknolojinin yaygınlaşma amacı, öncelikle yeni endüstriler yaratmak gibi düşünülse de, istihdam üzerinde; üretkenliği düşük işgücü yerine üretkenliği yüksek makinelerin kullanılması ve olumsuz istihdam etkisi yerine olumlu istihdam etkisi göstereceği düşüncesi ağır basmaktadır⁽³⁰⁾.

Küreselleşmenin yol açtığı gelişmelerden bir diğeri de ulusal hükümetlerin hakimiyetlerini kaybetmesidir. Bu yeni dönemde komşu pazarlara nüfuz etme teşvik edildikçe, eski nüfuz alanlarının giderek önemini yitirmekte ve ortaya çıkan karşılıklı rekabet nedeniyle ulusal hükümetler hakimiyetlerini kaybetmektedir.

⁽²⁶⁾Veysel Bozkurt, "KÜRESELLEŞME, Kavram, Gelişim ve Yaklaşımlar", <http://www.isguc.org/vbozkurt1.htm>, 21.07.2001, s.5.

⁽²⁷⁾A. Tokol, a.g.m., s. 5.

⁽²⁸⁾Ebru Güzelcik, **Küreselleşme ve İşletmelerde Değişen Kurum İmajı**, Sistem Yayıncılık, Yayın No:222, İstanbul, 1999, s. 64.

⁽²⁹⁾Özlem Özkavrak ve Dilek Dileyici, "Globleleşme, Bölgeselleşme, Mega Rekabet ve Türkiye", http://members.nbci.com/_xmcm/econturk/dtm7.htm, 29.07.2001, s. 7.

⁽³⁰⁾Robert Heilbroner, **Gelecek Vizyonları; Uzak Geçmiş, Dün,Bugün,Yarın**, Çeviren:Yavuz Alogan, Cep Kitapları:130, 1.Baskı,İstanbul,1996.s.110.

1.3.2. Girişim (Teşebbüs) Değişimi

Küresel ekonomik ortamda, kaynaklar ve ürünler sınırlar olmaksızın rahatlıkla dolaşabilmekte, işletmeler üretimlerini, yatırımcılar sermayelerini kendileri için olumlu buldukları bölgelere ve alanlara kaydırabilmekte, böylece; bir ürün veya hizmetin tasarımı bir ülkede, üretimi ve montajı başka bir ülkede gerçekleşirken, hammadde ve gerekli parçalar çeşitli ülkelere sağlanabilmektedir. Bu aşamalardan geçerek elde edilen ürün ve hizmetler, başka ülkelere pazarlanabilir hale gelmektedir. Bu durumda dünyanın neresinde olursa olsun çalışanlar en kaliteli ürün ve hizmetleri üretebilme tecrübe ve yeteneğini kazanmış olur. Yani herhangi bir ürün ve hizmet tasarımında, üretilmesinde ve pazarlanmasında çeşitli ülkelerin katkılarına sahip olunabilmekte ve bu koşullar daha yüksek kaliteli ürünlerin daha düşük fiyatlarla dünya pazarlarından temin edilebilmesini öngörmektedir⁽³¹⁾. Dünya sistemi küreselleştikçe, diğer bir ifadeyle; bütün yerküreyi içine alacak kadar genişledikçe, merkezdeki güçler arasındaki iktisadi / siyasi / kültürel / (ve yeri geldiğinde askeri) rekabet yoğunlaşmaktadır⁽³²⁾. Bu rekabette önceleri eski dev uluslararası şirketlerin başarılı olacağı düşünüldüyse de sonuç hiç de sanıldığı gibi olmadı. Çünkü bazı gelecek bilimciler göre, “Küresel ekonomiye yeni anlamıyla, uluslararası şirketler hakim olacağı için yeni bir büyüklük türü olması gerekmektedir. Bu büyüklük büyük ana sistemlerden çok büyük ağırlar olmalıdır. Çünkü artık dünyanın her yerinde dev şirketler kendilerini girişimci ağırları ile yeniden düzenleyerek; küçük, özerk şirketlerden oluşan konfederasyonlara dönüşebilmekte, dışardan kaynak alıp, katmanlarını azaltarak küçülebilmektedirler”⁽³³⁾. Konunun daha iyi anlaşılması için Sears örnek olayı incelendiğinde; “1975 yılında Sears şirketinin Amerikan pazarındaki payı %9,5'lara inmişti. Bu pay 1955 yılında sahip olduğunun ancak yarısı kadardı. Düşüş 1960'ların ortalarında görülmeye başlanmış; bu zaman diliminde şirket büyümeye ve genişlemeye devam ettiği halde, kârın büyümeye oranı yerinde saymış, faaliyetler için harcamalar artmasına rağmen marjinal faydanın düştüğü gözlenmiştir. Bu arada şirket sahip olduğu kontrol sistemlerini mükemmelleştirmeye çalışırken, kârının yerinde saydığını gözlemlemiştir. 1970'li yılların sonuna doğru başa geçen Edward Telling, şirketin sahip olduğu müşteri gücünün stratejik önemini iyi değerlendirerek, aldığı olumlu kararlarla, 25 milyon aktif kredi kartı kullanımıyla, tüm Amerikan ev ürünleri pazarının %55'ini elinde tutabilmiştir.

Buradan çıkarılabilecek sonuç: Bir şirket ne kadar büyük ve parlak stratejiye sahip olursa olsun, doğru seçilmiş, iyi eğitilmiş, belli bir amaca kesin olarak yönelmiş, üstün bir performansla en iyi olma mücadelesi veren, ulaşılan amaca

⁽³¹⁾Global Gündem, “Küresel: Dinamikler”, <http://www.turkab.net/kure/wkuresel.htm>, 21.07.2001, s. 2.

⁽³²⁾ Mustafa Özel, “Kapitalizm ve Küresel Rekabet”, **Küresel Rekabet**, Derleyen: Mustafa Özel, İz Yayıncılık, Yayın No: 90, İstanbul,1998, s. 8.

⁽³³⁾John Naisbitt, “Ulus Devletlerden, Ağlara”, **Geleceği Yeniden Düşünmek**, Derleyen: Rowan Gibson, Çeviren: Sinem Gül, Sabah Kitapları. Yayın No: 46,1.Baskı, İstanbul ,Eylül 1997, s.189-192.

D. Arzu AKOLAŞ

bağlı kalarak devamı olan gerçek hedeflere varan ve üstünlük savaşı veren yönetici ve çalışanlarla başarıya ulaşacaktır⁽³⁴⁾.

Bilgi alanında gerçekleşen büyük devrim ve teknoloji alanında yaşanan önemli gelişmeler ; enerji tüketimi çok fazla olan ve kitle üretimine dayanan geleneksel sektörlerden (demir-çelik gibi), yüksek teknolojiye ve esnek üretime dayalı (mikro elektronik gibi) endüstrilere geçişe yol açmıştır. Yani geleneksel kitle üretiminden hızla kısmen yığınsallığını koruyan, kısmen de bundan kurtulmuş bir üretim yöntemine doğru gidilmekte ve buradaki hedef, artık tüketicinin doğrudan doğruya kontrolü altında, tümüyle sipariş edilen nitelikte, mümkün olduğu kadar az parçalara bölünmüş malların üretim sürecidir⁽³⁵⁾. Yeni endüstrilerde (sektörlerde), hammadde ve emeğin üretim sürecinde ağırlığı önemli ölçüde azalarak, bilgi önem kazanmıştır⁽³⁶⁾.Yeni teknolojiler yeni piyasalar ve yeni işlere yol açmış, bu durum doğal olarak birçok yerde iyimserlik havasının oluşmasına neden olmuştur. Bunlara ilaveten ileri teknolojilerle birlikte eğitim ön plana çıkmış ve meslek hayatında yükselmek için bir üniversite diplomasına sahip olmak artık daha fazla gerekli hale gelmiş⁽³⁷⁾ ve böyle bir ortamda yer alan bireyler başarılı olmak için kendilerini; fikirlerini yazılı ve sözlü iletebilen, diğer insanlarla birlikte çalışabilen, kendi kendine çalışma düzeni oluşturabilen, çalışmalarına ve mesleğine şekil verebilen kişiler olmaya zorlamıştır.

Sonuç olarak; küreselleşmenin etkileri genel bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda aşağıdaki şu önemli sonuçlara yol açtığı tespit edilmiştir:

- Toplumsal dönüşüm; endüstri toplumundan bilgi toplumuna geçilmesi,
- Sektörel dönüşüm; üretim sektörü yerine, hizmet sektörünün önem kazanması,
- Bilginin en önemli güç haline gelmesi,
- Eğitimin önem kazanması,
- Bireyin önem kazanması,
- Yeni meslek gruplarının ortaya çıkması,
- Artan küresel rekabet,
- Ulusal devletlerin güç kaybetmesi,
- Değişim ve değişen işletmelerdir.

Küreselleşmeyle ilgili yukarıdaki gelişmeler; tüm işletmeleri, organizasyonları ve girişimcileri değişime zorlamıştır. Bu bağlamda çağdaş bilgi toplumunda, yaşanan gelişmelere uyum sağlanabilmesi amacıyla birtakım

(34) Craig R. Hackman ve A.Silva, **Gelecek 500: Yarının Organizasyonlarını Bugünden Yaratmak**, Çeviren: Hüseyin Kanbur, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1990, s.52-59.

(35) Alvin Toffler, **Üçüncü Dalga** Çeviren:Ali Seden , Altın Kitapları, 3.Baskı, İstanbul,1996, s.254.

(36) Veysel Bozkurt **Enformasyon Toplumu ve Türkiye**, Sistem Yayıncılık. Yayın No:98,2.Baskı, İstanbul,1997, s.84.

(37) Peter F. Drucker,**Gelecek için Yönetim,1990'lar ve Sonrası** ,Çeviren:Fikret Üçcan, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları,Yayın No:327,5. Baskı, İstanbul,Şubat 1998, s.6.

kavramlar geliştirilmiştir. Bu kavramlardan bazıları⁽³⁸⁾: “**Toplum Mühendisliği**; toplumun imkanlarını doğru tespit ederek ihtiyaçlar ve kaynaklar arasında uyumlu dengeler kurma işi olarak tanımlanmıştır. 1990’lar ve sonrasında, Gelişmiş Ülke ekonomilerinde meydana gelen ekonomik durgunluk sebebiyle zor günler geçiren işletmeler için, yeni bir kavram olarak geliştirilen **Değişim Mühendisliği** kavramı da, can kurtarıcı bir rol üstlenerek; bütün süreçleri yeniden gözden geçirip, müşteriye yakın olma, artı değer oluşturma, markanın konumunu güçlendirme, hizmet kalitesini artırma ve benzeri yararları sağlayacak şekilde süreci yeniden dizayn ederek maliyetlerin düşürülmesine ve üretim sürecinin kısaltılmasına yol açmıştır. Küreselleşen dünyada, rekabetin acımasızlığı karşısında yöneticiler bir başka kavram daha geliştirirler, bu da stratejik ittifak kavramıdır. **Stratejik İttifak** kavramı, işletmelerin milli ve idari sınırlarla artık kısıtlanamayacağı entegre bir küresel pazara yönelmesi zorunluluğu karşısında; uluslararası ve yerli işletmelerin benzer şekilde dünyanın her tarafındaki işletmelerle ortak hareket etmelerinin rekabette yalnız daha hesaplı değil, daha gerekli olduğunu farketmeleriyle ortaya çıkmıştır⁽³⁹⁾. Yani, küresel rekabet ortamında bulunan işletmeler başarılı olmak için, kendi önceliklerini dikkate alarak yeniden yapılanmalı ve bu şekilde küresel planlarını gerçekleştirmelidir.

Teknolojik gelişim ve küreselleşmenin sonucu olarak, girişimcilik anlayışında meydana gelen değişiklikler de şu şekilde özetlenmiştir⁽⁴⁰⁾:

Yönetimden, Liderliğe Geçiş: Geleneksel kültürden ayrılıp, sürekli kontrollü olmaktan, büyümeye; analizden vizyona; ağır işleyen karar alma sürecinden, ilerleme sağlayacak hareketlere geçmek ve değişimden yararlanmak amacıyla değişim için mücadele vermek. İşleri “bir görev yerine getirmek değil”, “bir fark yaratmak” olarak yeniden tanımlamak.

Bireylerden Ekiplere Geçiş: Başarılı kuruluşlar ekip çalışmasını temel alırlar.

Müşteri Hizmetinden, Ortaklıklara Geçiş: Üstün müşteri hizmetinden söz etmek yerine, müşteri gereksinimlerinin yönlendirdiği bir kuruluş haline gelmeyi hedeflemek gerekmektedir. Müşteri hizmetleri tarafından yönlendirilen bir kuruluş olmaktan, hizmet alanında bileği bükülmez bir kuruluş olmak zorunludur. Sürekli biçimde müşteri beklentilerinin üzerinde hizmet vererek, sorunlara derhal çözüm bularak ve güçlü ilişkiler kurarak müşteri sadakati sağlamak, müşteri hizmeti alanında yenilmez bir kuruluş olmaktan, işbirlikçi ilişkilere geçmek, bunu da ekip çalışmalarına dayalı bir süreçle gerçekleştirmek gerekmektedir.

Geleneksel Ücret Sistemlerinden, Takdir ve Ödül Sistemlerine Geçiş: Geleneksel Ücret sistemlerinde bir ödeme çizelgesi vardır, takdir ve ödül ya

⁽³⁸⁾ Mahmut Tekin, **Girişimcilik, Kendi İşini Kurma, İşletme**, Damla Ofset, 2.Baskı, Konya,1999, s.40.

⁽³⁹⁾Michaela Yoshino ve Srinivasa Rangan, **Stratejik İttifaklar**, Editör: Yaşar Bülbül , Alfa Yayınları Yayın No:777 , 1.Baskı , İstanbul, 2000 , s.62.

⁽⁴⁰⁾ E. Güzelcik, a.g.e., s. 77-78.

D. Arzu AKOLAŞ

yoktur ya da çok azdır. Bu sistemde kişi işini ne kadar iyi yaparsa yapsın, kazanacağı para sınırlı olacaktır. Performansa dayalı ücret sistemi, her çalışanın katkısı ile kazancı arasında bir denge kuran, takdir ve ödülleri temel alan bir sistemdir. Eğer katkı ile kazanç arasındaki denge gözetilmezse, çalışanlar mutsuz, katkıları da sınırlı olacaktır.

Rekabet Anlayışının Değişmesi: Teknolojide yaşanan önemli gelişmeler ve beraberinde hız kazanan küreselleşme, piyasada rakiplerin çoğalmasına yol açarken; doğal olarak bu durum yöneticileri bu yoğun rekabetle nasıl baş edebileceklerini başka bir ifadeyle hangi yöntemle öne geçerek, öncü konumlarını koruyabileceklerini araştırmaya yöneltmiştir. Bu bağlamda yöneticilerin: Zamanlarının büyük bir bölümünü faaliyet etkinliklerini artırma yöntemlerine (Örneğin:Toplam Kalite, ISO 9000,Yeniden Yapılanma, Re-organizasyon vs.) ayırmak -yani farklı olanı yapmak- yerine; daha iyiyi yapmayı hedefledikleri anda başarıya ulaşabilecekleri söylenebilir⁽⁴¹⁾.

Girişimcilikte Yeniden Yapılanma: İşletmeler, bilişim teknolojisi kullanımının yaygınlaşması ve küreselleşme olgusuyla ortaya çıkan fırsatlardan faydalanabilmek için yeniden yapılanmak zorundadır. Bu zorunluluk karşısında; özellikle büyük işletmeler küçük olmanın sağlayacağı esneklik, verimlilik ve kapasite kullanım oranı yüksekliği gibi avantajlar nedeniyle büyük ve hantal yapılarını terk ederlerken; küçük işletmelerin de değişimin olumlu rüzgarını yakalayabilmesi için olumlu düşünen, yaratıcı, yenilikçi özelliklere sahip olmaları gerekmektedir⁽⁴²⁾.

Tüm bu bilgiler ışığında; artan ve gittikçe yoğunlaşan küresel rekabetin kişileri ve kurumları sürekli değişime yönelttiği söylenebilir. M. Johnson'un da dediği gibi; "bilgi iletişiminin kolaylaşması sayesinde, küçülen yani globalleşen dünya düzeninde, gelecek yüzyılın başarılı şirketlerinin, küresel işletme mücadelesine girmeye bugünden karar veren ve bu çerçevede kendilerine rekabet üstünlüğü sağlayacak herhangi bir şey (bilgi) bulmak için bütün dünyada iz süren şirketler olacağını"⁽⁴³⁾ vurgulaması da bu değişimin zorunlu olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda bilgi çağı olarak da adlandırılan bu yeni dönemde yöneticilerin stratejilerini belirlemede, kendi şirketlerini yaratılmış değerlerin uygulayıcıları olarak değil de değer yaratıcılar olarak tanımlamaya ihtiyaçları vardır. Burada şirketler için önemli olan, tesadüfen ortaya çıkan yeni fırsatlardan veya rakiplerin geliştirmiş olduğu yenilikleri kendi çıkarına çevirecek stratejilerle mevcut piyasa pozisyonunun avantajından yararlanmaya çalışmak olmalıdır⁽⁴⁴⁾. Ayrıca bu yeni dönemin en önemli rekabet gücü olan kalitenin yeni anlamının keşfedilmesi, kaliteyi rekabet riskinin azaltılması ve rekabet avantajı kazanmada

⁽⁴¹⁾Arman Kırım, **Yeni Dünya'da Strateji ve Yönetim**, Sistem Yayıncılık,Yayın No:158, 1.Baskı İstanbul, 1998, s.26-27.

⁽⁴²⁾M.Tekin,**Girişimcilik**,s.46.

⁽⁴³⁾Mike Johnson, **Gelecek Binyılda Yönetim**, Çeviren: Sinem Gül, Sabah Kitapları, 1. Baskı, İstanbul , 1996, s.12.

⁽⁴⁴⁾Constantinos C. Markides, "A Dynamic View of Strategy", **Sloan Management Review** , Volume:40, Number:3, Spring 1999, pp.55-63, p.55.

önemli kritik kaynak haline getirmiştir⁽⁴⁵⁾. Bu denli önem kazanan kalitenin yeni anlamının açığa çıkarılması için, müşterilerle diyalogun artırılması, konuyla ilgili teknik dokümanların toplanması ve teknolojik gelişmelerin takip edilmesi yararlı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Akdağ, Mustafa ve diğerleri; **Fen ve Teknoloji Sözlüğü**, T.Ö.V.Yayınları, Yayın No:14, İzmir, 1996.
- Akgeyik, Tekin; **Stratejik Üretim Yönetimi**, Sistem Yayıncılık, Yayın No:181, 1.Baskı, İstanbul, Ekim, 1998.
- Akın, Bahadır; “İşletme Süreçlerinin Yeniden Tasarlanması ve...” <http://members.Tripod.com/bahadirakin/bildiri.htm>,(13.05.2001).
- Akpınar, Haldun; “Enformasyon Teknolojisi ve İşletmecilik Öğretimine Etkileri”, <http://www.istanbul.edu.tr/enfor/et.htm>,(13.05.2001).
- Bennet, R.; Management, **The Manufacturing and Engineering** ,Handbook Series, London, 1994.
- Bozkurt, Veysel; **Enformasyon Toplumu ve Türkiye**, Sistem Yayıncılık, Yayın No:98, 2.Baskı, İstanbul, 1997.
- Bozkurt, Veysel; “KÜRESELLEŞME, Kavram, Gelişim ve Yaklaşımlar” <http://www.isguç.org/vbozkurt1.htm>,(21.07.2001)
- Curtis, Graham; **Business Information Systems**, Addison - Wesley Publishing Company, Second Edition,1994.
- Dalgıç, Tevfik; **Bilişim ve Teknoloji**, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayın no: 203, Ankara, 1982.
- Drucker, Peter F.; **Gelecek İçin Yönetim, 1990’lar ve Sonrası**, Çeviren: Fikret Üçcan,Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Yayın No: 327, 5.Baskı, İstanbul, Şubat 1998.
- Düren, A.Zeynep; **2000’li Yıllarda Yönetim**, Alfa Yayınevi, Yönetim Dizisi, No:013, 1.Baskı, İstanbul, 2000,
- Gates, Bill; **Dijital Sinir Sistemiyle Düşünce Hızında Çalışmak**, Çeviren: Ali Cevat Akkoyunlu, Doğan Kitapçılık, 4.Baskı, İstanbul, Nisan 1999.
- Gates, Bill; **Önümüzdeki Yol**, Çevirenler: Esra Davutoğlu ve Alper Erdal, Arkadaş Yayınları, 2.Baskı, Ankara, Şubat 1999.
- Global Gündem; “Küresel Dinamikler”, <http://www.turkab.net/kurel/wkuresel.ntm>, (21.10.2001).
- Gurbaxani Vijay ve diğerleri, “The Production On Information Services:A Firm Level Analysis”, **Information Systems Research** ,Volume:11, Issue:2, June 2000.
- Güvenen, Orhan; Küreselleşme Sürecinde Bilgi Teknolojileri ve Bilgi Sistemleri Stratejileri, DPT,Ön Çalışma Raporu, İstanbul, 1998.

⁽⁴⁵⁾C.K. Pralahad ve M. S. Krishnan, “The New Meaning of Quality in The Information Age”, **Harvard Business Review**, September-October 1999,pp.109-122.

- Güzelcik, Ebru; **Küreselleşme ve İşletmelerde Değişen Kurum İmajı**, Sistem Yayıncılık, Yayın No:222, İstanbul, 1999.
- Hackman, Craig R.,A.Silva; **Gelecek 500: Yarının Organizasyonlarını Bugünden Yaratmak**, Çeviren: Hüseyin Kanbur,Cep Kitapları: 130, 1.Baskı, İstanbul, 1996.
- Haşiloğlu, Selçuk Burak; **Enformasyon Toplumunda, Elektronik Ticaret ve Stratejileri**, Türkmen Kitapevi, İstanbul, 1999.
- Heilbroner,Robert; **Gelecek Vizyonları: Uzak Geçmiş, Dün,Bugün, Yarın**, Çeviren: Yavuz Alogan, Cep Kitapları:130, 1.Baskı, İstanbul 1996.
- İnceler-Sarıhan, Halime; **Rekabette Başarının Yolu-Teknoloji Yönetimi**, Desnet Yayınları, Yayın No:002, 1.Baskı, İstanbul, 1998.
- Jiang James J., Gary Klein,“Information System Project-Selection Criteria Variations Within Strategic Classes”, **IEEE Transactions on Engineering Management** , Volume:66, Number::2, May 1999.
- Johnson, Mike; **Gelecek Binyılda Yönetim**, Çeviren: Sinem Gül, Sabah Kitapları, 1.Baskı, İstanbul, 1996.
- Karakaya, Mevlüt; **Muhasebe Bilgi Sistemi ve Bilgi Teknolojisi**, Ankara, 1994.
- Kaya-Bensghir, Türksel; **Bilgi Teknolojileri ve Örgütsel Değişim**, TODAİ, Yayın No:274, 1.Baskı, Ankara, 1996.
- Kazgan, Gülten; **Küreselleşme ve Yeni Ekonomik Düzen**, Altın Kitapları Yayınevi, 1.Baskı, İstanbul, 1997.
- Kırım Arman; **Yeni Dünyada Strateji ve Yönetim**, Sistem Yayıncılık, Yayın No:158, 1.Baskı, İstanbul, 1998.
- Constantinos C. Markides, “A Dynamic View of Strategy”, **Sloan Management Review** , Volume:40, Number:3, Spring 1999.
- Naisbitt, John; “Ulus Devletlerden Ağlara”, **Geleceği Yeniden Düşünmek**, Derleyen: Rowan Gibson,Çeviren: Sinem Gül, Sabah Kitapları, Yayın No:46, 1.Baskı, İstanbul, Eylül 1997.
- Öğüt, Adem; **Bilgi Çağında Yönetim**, Nobel Yayınları, Yayın No:321, 1.Baskı, Ankara 2001.
- Özel, Mustafa; “Kapitalizm ve Küresel Rekabet”, **Küresel Rekabet**, Derleyen: Mustafa Özel, İz Yayıncılık, Yayın No:90, İstanbul, 1998.
- Özkıvrak, Özlem, Dilek Dinleyici; “Globalleşme, Bölgeselleşme, Mega Rekabet ve Türkiye”, <http://members.nbc.com/xmcm/econturk/dtm7.htm>,(29.07.2001),
- Pralahad C.K. ,M. S. Krishnan, “The New Meaning of Quality in The Information Age”, **Harvard Business Review**, September-October 1999.
- Rhinesmith, Stephen H.; **Yöneticinin Küreselleşme Rehberi**, Çeviren: Gülden Şen, Sabah Kitapları, Yayın No:110, İstanbul, 2000,
- Stewart Thomas A.; **Entellektüel Sermaye;Kuruluşların Yeni Zenginliği**, Çeviren: Nurettin Elhüseyini, Kontent Kitap, BZD Yayıncılık, İstanbul, 1992.

Bilişim Sistemleri ve Bilişim Teknolojisinin Küreselleşme Olgusu ve Girişimcilik Üzerine Yansımaları

- Tekin, Mahmut; **Girişimcilik Kendi İşini Kurma, İşletme**, Damla Ofset, 2.Baskı, Konya, 1999.
- Tekin, Mahmut ve diğerleri; **Değişen Dünyada Teknoloji Yönetimi**, Damla Ofset, Konya 2000.
- Toffler, Alvin; **Üçüncü Dalga**, Çeviren: Ali Seden, Altın Kitapları, 3.Baskı, İstanbul, 1996.
- Tokol, Aysen; “Yeni Teknolojiler ve Değişen Endüstriyel İlişkiler”, <http://www.isguc.org/tokol1.htm>, (01.10.2001)
- Yoshino, Michaela, Srinivasa Rangan; **Stratejik İttifaklar**, Editör: Yaşar Bülbül, Alfa Yayınları, Yayın No:777, 1.Baskı, İstanbul, 2000.
- Yozgat, Uğur; **Yönetim Bilişim Sistemleri**, Beta Yayınevi, İstanbul, 1998.